

מועד ששמרו שמירה פחותה. ולפי זה לכאורה הוא הדין במועד לקרן ימין ושמרו שמירה פחותה, ונגח בה – פטור. אולם הרמב"ם לא כתב כן, שעל אף שנקט (נזקי ממון ז, א) שאין אומרים 'צד תמות במקומה עומדת' (וכ"פ המאירי. ודלא כהרא"ש שפסק כראב"א), פסק (שם ב) שמועד לקרן ימין, בין שנגח בימין בין בשמאל – משלם חצי נזק.

ובאורו של דבר הוא שסברת רב לפטור לגמרי מועד ששמרו שמירה פחותה, אמורה רק כאשר נפטר מחיוב שמירה מעולה בשור זה, אבל כאשר הוא נשאר 'תם' כלפי קרן שמאל, הרי שחייב לשמור שור זה בשמירה מעולה מפני צד ה'תמות' שבו, ולכן אין סברה לפטור מתשלומי תם בכל גווני, גם כשנגח בקרן ימין (עפ"י אבן האזל שם. וי"מ מצד 'תחילתו בפשיעה וסופו באונס').

דף מו

'אלא אמר אביי היינו טעמיה דר"א כדתניא ר' נתן אומר מניין שלא יגדל אדם כלב רע בתוך ביתו ולא יעמיד סולם רעוע...'. וסובר ר"א שאף שור המועד כמו אלו, ואולם חכמים סוברים ששונה שור המועד שאינו מזומן כל כך להזיק כמותם. וגם יש לו תקנה בשמירה (תור"פ).

– התוספות כתבו שני פירושים, האם דברי ר"א אמורים כלפי חיוב התשלומין, שאף אם שמר שור המועד בשמירה מעולה – חייב. או שמא לא דיבר ר"א אלא לענין האיסור לקיימו, אבל אם שמר שמירה מעולה – פטור.

וכן נקט רבנו פרץ. ולפי צד זה, אתי שפיר שנשנו דברי ר' אליעזר לאחר ר"מ ור"י הגם שקדם להם בזמן – כי דבריו בענין אחר נאמרו. ואכן יש שגרסו, כנראה משום כך, 'רבי אלעזר', והיינו ר"א בן שמוע, כאשר כתב כ"ז באמת ליעקב. ע"ש. אבל ברי"ד הגירסה 'רבי אליעזר'.

ותורי"ד הסיק כהצד הראשון. וכן פירש רש"י במשנה שר"א לענין תשלומין מיירי. אך יתכן שפירש לפי הסלקא-דעתין (כדרכו של רש"י בפירושו – ע' תוי"ט פאה ב, ב; משל"מ סוטה ב, ו), אבל להסבר אביי השתנה הבאור כמו שכתבו בתוס'. ולפי הצד הראשון שלר"א חייב בתשלומין, והשוו זאת ל'כלב רע', הוא הדין כלב רע שנשך, לר"א, הרי הוא כמועד ומשלם נזק שלם. אך יש להסתפק אם חכמים שהלכה כמותם, חולקים על ר"א בעיקר הדבר וסוברים שאין איסור לקיים שור המועד, אבל כלב רע שאסור [דלא מסתבר דפליגי אר' נתן וכמוש"כ הראשונים], גם הם יודו שחייב לשלם. או שמא לשיטתם אין חיוב בתשלומין אף אם אסור לקיימו.

וכן יש להסתפק לפירוש השני, בששמר את הכלב שמירה פחותה [כי בשמירה מעולה פטור אפילו לר"א] – האם חייב בתשלומין כשור מועד, או כתם, [שהרי גם השור שהתורה דברה עליו הוא פר בעל חימה ולא שור מסורס שהוא תם, שהרי סירוס אסור מן התורה. ואעפ"כ משלם חצי נזק בפעמים הראשונות. אך אין להוכיח מדלא תני 'הכלב' עם כל אותם חיות המועדות מתחילתן (במשנה לעיל טו:), שהרי ודאי יש כלבים שאינם מועדים מתחילתן, ולכך לא מנאוהו] (עלה יונה עמ' רסה).

ויש להוכיח לכאורה שדינו כתם, מדברי הרמב"ם (נזקי ממון ב, יט) שהמססה כלבו של חברו ונשכו, משלם בעל הכלב חצי נזק [ואמנם מהרמב"ם ניתן היה לדחות דשיסוי שאני וכסברת המ"מ שם, אבל משיטת הראב"ד שם שחילק בין תם למועד – מוכח]. ולא חילק בין כלב רגיל לכלב רע. בפרט שהרמב"ם בהביאו את איסור גידול כלב רע כתב 'כלב' בסתם, אלמא דגם 'כלב רע' איכלל בלשונו בסתם 'כלב'.

עוד נראה להביא ראיה, מדברי הגהות אשר"י שכתב להלכה שאין להשהות שור המועד, מדרבי נתן. ומשמע שאף לחכמים החולקים על ר"א לענין תשלומין, אסור להשהותו (שאינן מסתבר לומר שפסק כר"א דלא כשאר הפוסקים. שלכאורה מבואר בלהלן נה: דלא נקטינן כר"א). וכן משמע בתורי"ד וכ"פ רש"ל. וא"כ הוא הדין לכלב רע, הגם שאסור להשהותו אין לחייבו משום כך נזק שלם.

ומלבד זאת, יש לומר שאף לר"א אין לתלות איסור החזקה ושהייה לענין המועדות, והגם שהשוו שור המועד לכלב רע, אין זה אלא לענין החזקתו ולא לענין תשלומין.

וע"ע לעיל מ. שאף שור שידוע שהוא נגחן, כל שלא הועד ג"פ בבית דין, דינו כתם, ולא חלקו בין שור לשור. אך אולי כלב מגזע מסויים שכל אותו הסוג רגילים לנשוך – שאני.